

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Danne-Virke I

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 378.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig03val-shoot-idm139670057421136/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Danne-Virke I

melse for de danske Reformatorer; elskværdig er deres Beskedenhed, nødvendig var Efterligningen, naar Folket vilde blive i Sandhed; thi en Aand som Luther var ikke opstanden paa Marken, og at ville hævde sin Selvstændighed imod en højere Aand, som følger Sandhed, er den brede Vei til Vildfarelse, som Zwingels og saamange andres Exempel viser, og som lader sig paa det Klarest bevise; Christen Pedersen var uden tvivl det største Hoved mellem Dannemarks Boglærde paa den Tid; men uagtet han godt følte, som iblandt andet Bogen om Børnetugt viser, at man ikke tog Sagen dybt og historisk nok, saa manglede han dog den klare Erkiendelse og Formandskrafte, som Luther besad, og var fri for den daarlige Forfængelighed at ville synes, hvad han ikke var.

I det jeg altsaa med inderlig Glæde dvæler ved det elskværdige Grundtræk hos søgte Dannemænd, at mistroe egen Kraft og Forstand og, saalænge det uden Sandheds Fornægtelse er muligt, unddrage sig fra det ligesaa farlige som vanskelige Formandskab, nævner jeg kun hine historiske Forvarler, fordi dei er nødvendigt, fordi den Tid er kommet, da vi ikke længer, uden at fare vild fra Sandhed, kan følge noget andet Folk, den Tid og Time, da Dannemark maa tage Nøgelen som Kirke-Værger, hvis Kirken ei skal vanhelliges, Alteret besmittes af Baals Præster og Propheter, og det selv hengive sig til en Turuleplads for Trolde og Nisser; fordi Timen er kommet, da man vil reformere, ikke Kirken efter Historien, men Historien efter Naturen, da man i rasende Daarlighed vil forvandle Historien til en Mythe, gjøre det til Skin, hvorved alt Jordisk ene har sin Virkelighed, gjøre Tiden, der er af Forandrings Grundvold, til Skygge af en evig Forvandling — af en Umulighed. — Nu skal det vise sig, om Historien har en trofast Søn i Danne- manden, vise sig, hvad der kommer ud af den kærelige Tale, som er holdt gennem Tidernes Løb mellem Odan og Saga i bøjende Sale, om Odan har inddrukket Kraft og Forstand af det dybe, gyldne Bæger, med hvilket Saga i Stillehed har kvæget hans Hjerte, opelsket hans Aand. Nu gjælder det, om Danne- Manden tør bryde en Landse med Løgtiemænd og koglende Trolde til Sagas Ære, om han i seierrig Kamp tør bevise sin Herkomst, bevise Historiens Virkelighed ved Heltedaad af dens Aand; eller om han vil, feig og forsagt, fornægte sin Herkomst, beskiæmme sin Moder, forjage sine Fædres herlige Aand og synke livløs i Naturens gabende Afgrund; nu gjælder det, om Svaneu, der svømmede taus gennem Tiden i de hellige

Danne-Virke I

Vande, hvormed Norner bestænkede Ygdrasil, kan tie, da Asken tykkes at rave for Nidhøgs Tand, eller føler sig løftet af Norners Haand til Askes Top med de sidste hellige Draaber af Urda's Kilde, føler sig giennemglødet af Livets Væld, giennemtonet af alle Fugles forenede Stemme, nødt til at løfte sin Røst i Sang, skjøndt den veed, at Hjertet hensmelter i Tonernes Strøm. Dog, uden Billeder, tydelig, strængt: det skal vise sig, om Verdens mest historiske Folk, der ei kan undslaae sig for den Overbeviisning, at al sand Vidskab maa være historisk, udspringe af Historien og stedse vende tilbage til den, at Tiden ene kan forklare, hvad Tiden udvikler, at den hele Menneskeslægt ene kan vise, hvad det enkelte Menneske har at betyde, at Mennesket usægtelig kun hører til Naturen med sit Legeme, men til Historien med sin Aand, iegemlig til det indskrænkede Rum, aandelig til hele Tiden, og at da, saavist som det er Aanden, der skal forklare Legemet, maa og Tiden forklare Rummet, Historie Naturen; det skal vise sig, siger jeg, om Folket, der ikke kan undgaae denne Overbeviisning, vil foragte og trodse den, lade den modsatte Løgn giælde for Sandhed. Men jeg vil end sige: det er umueligt; enhver Trods imod Historien, af det enkelte Menneske eller Folk, er, som man lettelig seer, en Trods imod den ganske Menneskeslægt, en afmægtig Trods af en Deel mod den Heelighed, hvori den alene har Liv og Betydning, af en enkelt Lem mod hele Legemets Aand, og Føigen maa, i det Aandelige som i det Legemlige, vende, at den opsætsige Lem henvisner, i det den udstødes for Livets Samfund i en selvraadig Død, den eneste Selvstændighed, en Deel kan naae ved Kamp mod sin Heelheds Aand; men ligesom Hjertet, Forenings-Punkten af Aand og Legeme, ikke kan bekjempe Eenheden uden umiddelbar at bekjempe sig selv, og ei fuldføre Selvmordet uden hele Legemets Opløsning, saaledes kan ei heller det mest historiske Folk, der er Udtrykket for Menneske-Slægtens Hjerte, foragte eller bekrige Historien, uden ligefrem at foragte og bekrige sig selv, kan ikke visne og døe, uden at hele Menneske-Slægten skal med det samme aandelig uddøe, og det kan den ikke, før dens Maal er naaet, og dens Maal er Optagelse i den evige Sandhed, hvis timelige Billeder den var. Aitsaa, i Dannemænd skal Mennesket forklares, og da det maa skee igiennem Historien, maa den nødvendig til Dagens Ende finde i Dannemænd kære Sonner og trofaste Dyrkere. Mød, de ere ikke alle af Dan, som kalde sig Danne-mænd; Historien lærer os, at Danske ere omtrent ligesaa vidt

Danne-Virke I

adspredte som Jøder, kun med den Forskiel, som er nødvendig mellem Hjerter og Aand, at de ere ligesaa sammenbandede, som Jøderne adskilte; thi i Blødet har Hjerter Samfund med det ganske Legeme, Aanden kan kun forenes med Hjerter, alt umiddelbar Samfund mellem Aand og Legeme er en Besættelse. Dog, dette, der kun i Forbigaaende anmærkes, kan Enhver, som han har Lyst, betænke eller overspringe; her er det Hovedsagen at betænke, det vel var muligt, at Dannemænd bleve Historien tro, uagtet dens Aand maatte flye fra Daners gamle Mark. Imidlertid kan vi være sikre paa, at saalænge dansk Tungemaal klinger over Marken, saalænge Folket der har ikke myrdet sig selv, saalænge Hjerter ligger paa dets Tunge og hænger ved Fædrene, saalænge er Aanden ei bortflygtet, saalænge er der endnu paa Marken Dannemænd, i hvis Afkom Slægten skal forklæres, om den end eengang skal, for at undgaae Ødelæggelsens Vederstyggelighed, flygte med senderknust Hjerter, men med Fædrenes Aand og Aandelse, fra Fædrenes Grave.

At det nu og virkelig er saa, at Historien, selv i det forrige, saa aldeles uhistoriske Aarhundrede, beholdt varme Venner og flittige Dyrkere her, det har jeg før anmærket, og vil kun tilføje, at hvormegent man end fælede, og hvor seent det end gik fra Haanden, bleve dog i Danmark, saavidt jeg veed, flere og vigtigere Haandskrifter til Historiens Oplysning dragne for Lyset, end i alle Europas øvrige Lande tilsammen. At det kun var Regjeringen og enkelte Mænd, som en Arnas Magnæus og Langebek, Suhm og Guldberg, der toge sig varmt af Sagen, at det meste af, hvad der blev udgivet, forvandlede, med Folkets øvrige Rigdom, til Kræmmer-Huse, fordi man ikke skienede paa eller skattede de store Gaver, det er sørgeligt, men alt i det ny Aarhundredes Morgenrøde, Morgen-Røden, som vel mørk og blodig steg fra Konge-Dybet, men just derfor mindede saa levende om Fædres Dage, alt dengang hørde man stærke Stød i Gjalder-Hornet til at vække Valhals Kæmper, og Fædrenes Aand slog Øihlenslægers Harpe saa vældig og lillig, at det lod, som Skikkelser fra ældgamle Dage opstige af Høi og dansede med Sang lyslevende hen over Marken, ledte om Afkom og lærde Sønner at blues, som fælde, at det var Fædrenes Røst, hvis Tungemaal og Daad var hardtad forglemt. Ikke vil jeg her omtale den Sorg, at hine Toner tav, da Haanden vilde gribe, hvad kun Aander fatter, ikke heller den, at flammende Cometer og strømmende Blodregn, ja, et grucligt Brændejern maatte til at vække det snorkende Folk, og lod endda til at